

Kritično na dunajski slovenistiki

*Predsednica 55. **Seminarja slovenskega jezika**, literature in kulture dr. Mojca Smolej v Mestnem muzeju na slavnostnem odprtju prireditve SSJLK*

Melita Forstnerič Hajnšek

05.07.2019, 07.12

1919 v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi je naslovna tema letošnjega **Seminarja slovenskega jezika**, literature in kulture, ki gosti 106 udeležencev iz vsega sveta

Nekdanji oddelek za slovanske jezike in književnosti na **Filozofski fakulteti** Univerze v Ljubljani, danes oddelek za slovenistiko je organizirali prvi **Seminar slovenskega jezika**, literature in kulture (SSJLK) leta 1965. V Ljubljano je prve dni julija prišlo petindvajset udeležencev. Skozi čas se je število početerilo. Letos so prišli 104 iz 26 držav - študenti in univerzitetni profesorji slovenščine, slavisti, raziskovalci, prevajalci, kulturni delavci iz slovenskega zamejstva in drugi, ki jih zanima slovenščina. Letošnja naslovna tema seminarja je 1919 v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi. Posvečen je 100. obletnici ustanovitve Univerze v Ljubljani in združitve Prekmurja z matičnim narodom ter književnosti med obema vojnoma.

Udeleženci seminarja, ki se je začel 1. julija in traja do 13. julija, so v Slovenijo prišli večinoma s pomočjo štipendij, ki jih tujim državam podeljuje Republika Slovenija v okviru meddržavnih pogodb in sporazumov. Letos prihajajo iz Avstrije, Poljske, Italije, Nemčije, Češke, Hrvaške, Bosne in Hercegovine, Rusije, Slovaške, Srbije, ZDA, Argentine, Velike Britanije, Belgije, Bolgarije, Kosova, Madžarske, Romunije, Severne Makedonije, Ukrajine, Avstralije, Estonije, Japonske, Litve, Portugalske in Španije.

Program je tradicionalno razdeljen na dopoldanski strokovni in popoldansko-večerni spremljevalni program. Strokovni del programa sestavljajo lektorske vaje, konverzacijski tečaji, vaje iz fonetike, posebni izbirni tečaji in predavanja uglednih strokovnjakov slovenskega jezikoslovja, literature, humanističnih in drugih ved. Popoldansko-večerni spremljevalni program vključuje tradicionalne ogledе Ljubljane, ogled Vodnikove domačije in gledališke predstave Ljubljanski vodnik našel

Vodnika **Andreja Rozmana - Roze**, Ljubljanskega gradu, slovenskega filma Gajin svet, celodnevno ekskurzijo v Žiče in na Ptuj ter popoldansko ekskurzijo v Celje, pohod na Šmarno goro idr.

Naši študenti na tujih univerzah

Predsednica 55. **seminarja slovenskega jezika**, literature in kulture dr. **Mojca Smolej** je predstavila slovenske študente skozi čas. Že leta 1294 najdemo Rodolphusa de Laybach na Univerzi v Bologni, dobrih sto let kasneje se je njegov someščan Leonhard vpisal na Sorbono. Čeprav so naši študenti študirali še v Padovi, Wittenbergu in Sieni, pa je bilo naše najpomembnejše oporišče na Dunaju. Dobro desetletje po nastanku univerze je bil tam vpisan Pangracius de Nasenfuz – Pankracij Mokronoški in leta 1392 Martinus de Lawbaco – prvi Ljubljčan na artistični fakulteti. Na Dunaju in kasneje v Gradcu je študirala narodna elita, na teh dveh univerzah so se izobrazili znanstveniki, soustvarjalci Univerze v Ljubljani, ki letos praznuje svojo stoletnico: matematik Josip Plemelj, slavista Rajko Nahtigal in Fran Ramovš. Od leta 1919 lahko naši študenti in študentke – ne pozabimo, da pomeni ustanovitev univerze tudi začetek ženskega študija v naših krajih – študirajo v domovini.

Slovenistika pred univerzo

Mojca Nidorfer Šiškovič, vodja programa Slovenščina na tujih univerzah (STU):

"Slovenistika je bila na univerzah v neslovenskem oziroma mednarodnem prostoru prisotna že pred ustanovitvijo prve slovenske univerze, Univerze v Ljubljani leta 1919, in se je razvijala največkrat v tesni povezavi s slavistiko in primerjalnim (južno)slovanskim jezikoslovjem, najprej na univerzah v Gradcu, na Dunaju in v Zagrebu. V 60. letih je prišlo s prizadevanjem slovenistov z oddelka za slovanske jezike do načrtnega vzpostavljanja programa za podporo slovenistikam po svetu na **Filozofski fakulteti** Univerze v Ljubljani. V letu 1965 je bil izveden prvi Seminar ter leta 1979 organiziran prvi znanstveni **simpozij Obdobja**. Z leti so se krepili

strokovni stiki in sodelovanje z univerzami, posebej intenzivno po nastanku samostojne slovenske države in po letu 2000. V študijskem letu 2018/19 z različnimi dejavnostmi razvejeni program STU povezuje 62 slovenistik po svetu."

Slovenščina na tujih univerzah

Visokemu jubileju ljubljanske univerze je bila letos posvečena tudi dvodnevna tradicionalna mednarodna konferenca Slovenščina na tujih univerzah. Prispevke je predstavilo 16 učiteljev in raziskovalcev iz desetih držav, ki se pri svojem znanstvenoraziskovalnem in pedagoškem delu posvečajo slovenščini. Ni boljše poti do prepoznavnosti jezika in kulture, kot so prav mnogotere aktivnosti slovenistik po svetu.

Prvi dan, v torek, so predstavili slovenistike na Hrvaškem, v Srbiji, na Češkem, Slovaškem, v Litvi, na Poljskem.

Mojca Nidorfer Šiškovič, vodja programa Slovenščina na tujih univerzah v Ljubljani, je predstavila pregled zaporedja ustanavljanja slovenistik, ki kaže, kako si je slovenščina utirala pot v študijske programe na univerzah po svetu in v razmeroma kratkem času stotih let dosegla velik napredek tako v številu slovenistik kot njihovi razvitosti. Prvi dan so nastopili še: **Maja Đukanović**, Beograd, **Anita Peti-Stantić**, Zagreb, **Jelena Konickaja**, Vilna, **Alenka Jensterle Doležal**, Praga, **Miloslav Vojtech**, Bratislava, **Svetlana Kmecová**, Bratislava, **Tina Jugović**, Katowice.

Predvčerajšnjim so na konferenci nastopili: **Nadežda Starikova** iz Moskve je predstavila slovensko literarno zgodovino na Moskovski državni univerzi M. V. Lomonosova – med drugim tudi skupinski monografiji Slovenska književnost od začetkov do preloma 19. in 20. stoletja (2010) in Slovenska književnost 20. stoletja (2014), ki podajata celovit pogled na paradigmo razvoja nacionalne literature,

referenčno enciklopedijsko zbirko Leksikon južnoslovanskih književnosti (2012) in avtorsko monografijo Literatura v sociokulturnem prostoru samostojne Slovenije (2018), ki se osredotoči na literarni proces po letu 1991.

Obet za novo raven

Romunska slovenistika je sodeč po obeh referatih v dobri kondiciji. **Octavia Nedelcu** s Fakultete za tuje jezike in književnosti iz Bukarešte je predstavila vlogo, ki jo ima lektorat za slovenski jezik po 40 letih obstoja v okviru Oddelka za rusko in slovansko filologijo na Fakulteti za tuje jezike in književnosti. V okviru nekdanje Katedre za slovanske jezike in književnosti na Univerzi v Bukarešti je leta 1978 začel delovati lektorat za slovenski jezik. Slovenščina ima status fakultativnega oziroma neobveznega izbirnega predmeta (kot tretji jezik) na filoloških smereh osnovnih študijev, kar pomeni učenje jezika, kulture in civilizacije v okviru štirih semestrov po dve uri tedensko, ki se zaključi z izpitom in pridobitvijo potrdila o znanju jezika.

Da bi pospremili strokovnjake na akademski nivo, morajo dvigniti status lektorata z ravni tretjega, to je izbirnega jezika, in akreditirati B-študij. **Alina Irimia**, ki je trenutno doktorandka s temo iz slovenske sodobne književnosti, je obet za nov nivo slovenščine na univerzi v Bukarešti. V svojem predavanju je razgrnila raznolike prevode slovenske literature v romunščini. **Vida Rus**, ki je bila lektorica slovenskega jezika v Bukarešti od 1984. do 1996., je postavila temelje aktivnega lektorata slovenskega jezika v Bukarešti. Iz tega časa so tudi prvi prevodi Ivana Cankarja, Kosovela, Voranca do najsodobnejših, To noč sem jo videl **Draga Jančarja**, Nekropole **Borisa Pahorja**, Opazovalca **Evalda Flisarja** in Jugoslavija, moja dežela **Gorana Vojnoviča**, vse je prevedla v Ljubljani živeča romunska prevajalka **Paula Braga Šimenc**, ki vzpostavlja najžlahtnejši most med jezikoma in kulturama.

Marta Cmiel-Bazant iz Varšave je predstavila interdisciplinarnost kulturološko zasnovanega študija slovenistike na Univerzi v Varšavi, njena kolegica **Jasmina Šuler Galos** pa je govorila o pripovednih delih kot učnem gradivu pri pouku slovenščine kot tujega jezika. **Katarzyna Bednarska** iz Lodža je predstavila poučevanje poslovnega komuniciranja v okviru slovenistične specializacije programa Poslovna lingvistika, njena univerzitetna kolegica **Anna Stefan** pa je govorila o težavah poljskih govorcev pri sklanjanju v slovenščini.

Univerzitetna politika ruši slovenistiko

Elizabeta Jenko z Dunaja je v prispevku z naslovom V zrcalu obletnic: 20 let gostujočih profesur opozorila na kritični položaj dunajske slovenistike. Apelirala je na politiko, da bi bila bolj naklonjena. Slovenistika je na Univerzi na Dunaju kot samostojna študijska smer zaživela leta 1975. Po obdobju minimalne kadrovske zasedbe so k uspešnemu razvoju v preteklih dvajsetih letih pomemben delež prispevale gostujoče profesure, uvedene leta 1999. Kljub odličnemu odzivu študentov in študentk in izjemno pestri predavateljski dejavnosti slovenističnih gostov in gostij ne velja prezreti systemske problematike, ki temelji na manjkajoči interni kadrovski strukturi. Jenkova je opozorila, da je skrb za slovenistiko na krhkih temeljih; univerzitetna politika jih kljub kakovostni dejavnosti skoraj neopazno ruši. Slovenci, kot so bili Fran Miklošič, Rajko Nahtigal, Ivan Prijatelj in drugi, so pomembno sooblikovali razvoj najstarejše univerze na nemško govorečem območju, o čemer pričajo tudi spominske plošče in doprsni kipi na Univerzi na Dunaju. Danes pa je stanje kritično, slovenistike na vseh avstrijskih univerzah so ogrožene, tudi graška, ob dunajski, kot sta v razpravi potrdila tudi zgodovinar **Janez Stergar** in vodja programa Slovenščina na tujih univerzah **Mojca Nidorfer Šiškovič**.

V praksi je povsem drugače

Elizabeta Jenko, Inštitut za slavistiko, Dunaj: "Za obdobje 2019–2021 je bil dogovor z Univerzo na Dunaju sklenjen decembra 2018. Čeprav se je proračun v primerjavi s prejšnjim dvignil za 17 odstotkov in je novim investicijam odobrenih 120 milijonov evrov, pomen slovenistike v tem dokumentu upada. Primerjava zadnjih treh obdobj vzbuja zaskrbljenost. Ne glede na poseben pomen leta 2019, ki je bilo razglašeno za leto sosedskega dialoga. Veljavni program o sodelovanju v kulturi, izobraževanju in znanosti med vladama Slovenije in Avstrije za obdobje 2017–2021 je bil podpisan septembra 2017. V uvodnih besedah obe strani poudarjata krepitev odnosov v znanosti, raziskovanju in visokem šolstvu. A v praksi je povsem drugače, čeprav se slovenistika na Univerzi na Dunaju ne ukvarja le z jezikoslovnimi, literarnimi in kulturnimi vedami sosednje države, temveč tudi avtohtone manjšine, kar dodatno zavezuje."